

POSTANOWIENIE Z DNIA 28 LISTOPADA 2003 R.

V KK 240/03

Jeśli kasację od prawomocnego wyroku wydanego w sprawie o przestępstwo skarbowe wnosi interwenient, roszcący sobie prawo do przedmiotu, co do którego orzeczono przepadek, to kontrola dopuszczalności kasacji powinna uwzględniać także warunki określone w art. 523 § 2 i 3 k.p.k. Niezbędne jest zatem ustalenie kierunku zaskarżenia w odniesieniu do sytuacji procesowej oskarżonego, z dostrzeżeniem korzyści, bądź dolegliwości, które może spowodować dla niego uwzględnienie zarzutów kasacji. To zaś pozwoli stwierdzić, czy kasacja jest dopuszczalna ze względu na kategorię prawomocnego orzeczenia, od którego została złożona.

Sędzia SN: H. Gradzik.

Sąd Najwyższy w sprawie Krzysztofa W. i Wojciecha Z., skazanych z art. 91 § 3 k.k.s. w zb. z art. 65 § 1 k.k.s., w przedmiocie dopuszczalności kasacji wniesionej przez interwenienta – Centrum Leasingowe Herbico Sp. z o.o. w P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 11 marca 2003 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w S. z dnia 24 października 2002 r.

p o s t a n o w i ł na podstawie art. 531 § 1 k.p.k. p o z o s t a w i ć kasację bez rozpoznania (...).

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 października 2002 r. Sąd Rejonowy w S. uznał Krzysztofa W. za winnego tego, że:

- 1) w dniu 14 lutego 2002 r. na przejściu granicznym w Ś. przewoził z Polski do Niemiec 3109 pakietów papierosów różnych marek, bez polskich znaków skarbowych akcyzy;
- 2) w tym samym czasie i miejscu, bez zgody organu celnego usunął zamknięcie celne w postaci plomb ołowianych, którymi był zabezpieczony towar eksportowany z Polski do Niemiec dwoma samochodami ciężarowymi oraz w czasie bliżej nieustalonym uszkodził linkę celną, którą był zabezpieczony towar przewożony jednym z tych samochodów.

Sąd Rejonowy przyjął, że obu tych zachowań oskarżony dopuścił się realizując jeden zamiar (art. 6 § 2 k.k.s.). Skazał go w związku z tym za jedno przestępstwo kwalifikowane z art. 91 § 3 k.k.s. w zb. z art. 65 § 1 k.k.s. i w zb. z art. 90 § 2 k.k.s., a na podstawie art. 65 § 1 k.k.s. w zw. z art. 7 § 1 k.k.s. wymierzył mu karę 4 miesięcy pozbawienia wolności i 100 stawek dziennych grzywny w wysokości po 50 zł.

Tym samym wyrokiem Sąd Rejonowy uznał Wojciecha Z. za winnego tego, że w dniu 14 lutego 2002 r. na przejściu granicznym w Ś. udzielił pomocy Krzysztofowi W. w przewozie z Polski do Niemiec 3019 pakietów papierosów bez polskich znaków skarbowych akcyzy – tj. przestępstwa skarbowego z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 3 k.k.s. w zb. z art. 65 § 1 k.k.s. i na podstawie art. 19 § 2 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k.s. wymierzył mu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności i 70 stawek dziennych grzywny w wysokości po 50 zł.

Wykonanie kar pozbawienia wolności orzeczonych wobec obu oskarżonych zostało warunkowo zawieszona na okres 2 lat.

Sąd Rejonowy orzekł nadto, na podstawie art. 29 pkt. 1 i 2 k.k.s. w zw. z art. 30 § 2 i 3 k.k.s. i art. 31 § 1 k.k., przepadek na rzecz Skarbu Państwa, między innymi samochodu ciężarowego marki Iveco, nie uwzględniając interwencji zgłoszonej do samochodu przez jego właściciela – Centrum Leasingowe „Herbico” Sp. z o.o. w P.

Apelację od tego wyroku wniósł tylko interwenient. Zarzucił rażąco niespółmierność przepadku samochodu do stopnia społecznej szkodliwości przypisanego oskarżonym przestępstwa w relacji do celów, jakie środek ten winien spełniać w zakresie prewencji szczególnej i społecznego oddziaływania – przy uwzględnieniu, że godzi on w podmiot zupełnie nie związany z czynem oskarżonych. Wniósł w konkluzji o zmianę wyroku w części dotyczącej przepadku i orzeczenie zwrotu samochodu jego prawemu właścicielowi, w wyniku uwzględnienia interwencji.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 11 marca 2003 r. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G. interwenient wniósł kasację. Zarzucił rażące naruszenie prawa materialnego, a to przepisów art. 30 § 3 k.k.s. w zw. z art. 29 pkt 2 i art. 3 § 1 k.k.s., poprzez błędną ich wykładnię i uznanie, że samochód IVECO podlega obligatoryjnemu przepadkowi i to pomimo faktu, że stanowi własność interwenienta, przy czym obraza tych przepisów miała istotny wpływ na treść wyroku, albowiem w jej wyniku doszło do pozbawienia interwenienta jego słusznych praw. Skarżący wniósł o uchylenie prawomocnego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy.

Zarządzeniem z dnia 3 lipca 2003 r. Przewodniczący Wydziału IV Karnego-Odwoławczego Sądu Okręgowego w G. przyjął kasację interwenienta, uznając że odpowiada ona warunkom formalnym i na podstawie art. 530 § 1 k.p.k. przesłał akta sprawy Sądowi Najwyższemu.

Przed skierowaniem kasacji do rozpoznania Sąd Najwyższy uznał za niezbędne rozważenie kwestii jej dopuszczalności z mocy ustawy, w szczególności z punktu widzenia warunków wniesienia określonych w art. 523 § 2 i 3 k.p.k. Przepisy te ograniczają uprawnienie stron do złożenia kasacji od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie (art. 519 i 520 k.p.k.), uzależniając je od treści rozstrzygnięcia w stosunku do oskarżonego oraz od kierunku zaskarżenia. Ograniczenia mają charakter względny, gdyż nie dotyczą kasacji: 1) wniesionych z powodu uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k., 2) wniesionych przez podmioty wymienione w art. 521 k.p.k.

Z brzmienia przepisów art. 523 § 2 i 3 k.p.k. wynika, że mają one zastosowanie także do orzeczeń w sprawach o przestępstwa skarbowe. Jeśli nadto zważyć, że w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe interwenient jest stroną (art. 120 § 1 k.k.s.), a jego uprawnienie do wniesienia kasacji zostało potwierdzone w art. 169 k.k.s., to jako oczywisty nasuwa się wniosek, że podlega ono także ograniczeniom określonym w art. 523 § 2 i 3 k.p.k., niezależnie od tego jak rozstrzygnięto w przedmiocie interwencji.

Warunkiem prawidłowego powiązania tych ograniczeń z uprawnieniem interwenienta do kasacji jest *in concreto* trafna identyfikacja kierunku zaskarżenia w odniesieniu do sytuacji procesowej oskarżonego. Celowe jest poczynienie w tej kwestii następujących uwag. Uwarunkowania prawa stron do złożenia kasacji, zamieszczone w powołanych przepisach, są ze sobą sprzężone w ten sposób, że każdy z przeciwstawnych kierunków zaskarżenia dopuszczalny jest tylko wobec wyroków zawierających rozstrzygnięcia określonej kategorii. Wyodrębnić trzeba dwie normy. Pierwsza – przyznaje uprawnienie strony do wniesienia kasacji na korzyść oskarżonego w wypadku rozstrzygnięć wskazanych w art. 523 § 2 k.p.k., druga – nadaje uprawnienie do wniesienia kasacji na niekorzyść oskarżonego co do

rozstrzygnięć wymienionych w art. 523 § 3 k.p.k. Poza zakresem ograniczeń, wynikających z treści obu przepisów, pozostawałaby zatem taka kasacja, której kierunek zaskarżenia nie prowadziłby do zmiany w sytuacji procesowej oskarżonego, a więc której nie można by zakwalifikować jako wniesionej na korzyść, bądź na niekorzyść oskarżonego. Przytoczone regulacje nie ograniczałyby jej dopuszczalności. Nasuwa się w związku z tym pytanie, czy taki właśnie charakter, neutralny wobec uwarunkowań procesowych oskarżonego, ma kasacja wniesiona w niniejszej sprawie przez interwenienta.

Jako strona o szczególnym statusie interwenient może dochodzić swojego wyłącznie roszczenia do przedmiotów podlegających przepadkowi (art. 119 k.k.s.). W granicach tego tylko interesu procesowego może on wnosić kasację (art. 425 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.). Należy jednak podkreślić, że podejmowane w procesie rozstrzygnięcia co do roszczeń interwenienta zależą od treści orzeczeń wydanych w stosunku do oskarżonego. Gdy wynika z tych ostatnich, że przedmiot czynu zabronionego, stanowiącego przestępstwo skarbowe, mieści się w kategorii przedmiotów podlegających obligatoryjnemu lub fakultatywnemu przepadkowi (art. 29, 31 § 1, 43, 49 k.k.s.), wówczas dopiero aktualizuje się potrzeba podjęcia rozstrzygnięcia w przedmiocie roszczenia interwenienta. Jeśli przedmiot ten stanowi własność interwenienta, to *prima facie* można by założyć, że żadne z potencjalnie możliwych orzeczeń co do tego przedmiotu, nie jest niekorzystne dla oskarżonego. W razie bowiem orzeczenia przepadku, interwenient utraci swoje prawo, a przedmiot przejdzie na własność Skarbu Państwa (art. 31 § 4 k.k.s.); w wypadku natomiast uwzględnienia interwencji, prawo do przedmiotu pozostanie przy interweniencie. W tych uwarunkowaniach, charakteryzujących się swoistą konkurencją Skarbu Państwa i interwenienta do przedmiotu przestępstwa skarbowego, interwenient wnosi

kasację w swoim wyłącznie interesie, nie zaś na korzyść, czy też niekorzyść oskarżonego.

Wniosek ten jest jednak pozornie tylko zasadny. Wyprowadzony bowiem został z pominięciem oczywistej okoliczności, że uwzględnienie, bądź nieuwzględnienie interwencji wiąże się ściśle z zakresem odpowiedzialności oskarżonego. Uznanie zasadności roszczenia interwenienta jest przecież wtedy tylko możliwe, gdy nie zostanie orzeczony przepadek przedmiotu przestępstwa skarbowego jako środek karny obciążający w wyroku oskarżonego (art. 22 § 2 pkt 2 k.k.s.). Z tego względu związek między kierunkiem kasacji interwenienta, a sytuacją procesową oskarżonego, ocenianą według kryterium korzystności, jest wyraźnie widoczny.

Analizując zagadnienie w realiach sprawy należy zauważyć, że skarżący z dwóch powodów domaga się uchylenia prawomocnego wyroku. Po pierwsze dlatego, że jak utrzymuje, samochód którym posłużyli się oskarżeni przy popełnieniu przestępstwa, stanowiący bezspornie własność Herbico Sp. z o.o., w ogóle nie mieści się w kategorii przedmiotów ustawowo objętych możliwością orzeczenia przepadku. Dla wykazania trafności zarzutu autor kasacji odwołał się do poglądów wyrażonych w piśmiennictwie, według których pojazd jest przedmiotem służącym do popełnienia przestępstwa w rozumieniu art. 29 pkt 2 k.k.s. wtedy, gdy został odpowiednio przystosowany, a nie, jak w okolicznościach niniejszej sprawy – użyty tylko jako środek transportu, przy pomocy którego dokonano czynu. Po drugie dlatego, że nawet w razie uznania samochodu za przedmiot przestępstwa skarbowego, należało obligatoryjnie odstąpić od przepadku na podstawie art. 31 § 3 pkt 1 k.k.s., gdyż orzeczenie takie jest niewspółmierne do wagi popełnionego przestępstwa skarbowego.

Nie ulega więc wątpliwości, że interwenient, zmierzając w kasacji do realizacji swojego celu procesowego, działa finalnie także na korzyść oskarżonych. Uwzględnienie bowiem pierwszego zarzutu mogłoby nastą-

pić tylko w wyniku skutecznego podważenia niekorzystnego dla oskarżonych ustalenia, że posłużyli się przy dokonaniu przestępstwa rzeczą należąca do kategorii przedmiotów przestępstwa skarbowego. Natomiast przesłanką uwzględnienia drugiego zarzutu byłoby, korzystne także dla oskarżonych, zakwestionowanie współmierności orzeczenia środka karnego w postaci przepadku samochodu, do wagi popełnionego przez nich przestępstwa skarbowego. Uznanie zasadności któregośkolwiek z zarzutów, a w następstwie uchylenie prawomocnego wyroku, otwierałoby możliwość uwzględnienia interwencji przy ponownym rozpoznaniu sprawy, a tym samym nieorzeczenia przepadku samochodu, ostatecznie więc – złagodzenia wyroku skazującego oskarżonych. Nieorzeczenie przepadku samochodu zmieniłoby sytuację oskarżonych na korzyść także dlatego, że odsunęłoby ich ewentualną odpowiedzialność deliktową za szkodę poniesioną przez właściciela pojazdu na skutek utraty jego własności na rzecz Skarbu Państwa.

Powyższe uwagi prowadzą do konkluzji, że jeśli kasację od prawomocnego wyroku wydanego w sprawie o przestępstwo skarbowe wnosi interwenient, roszczący sobie prawo do przedmiotu, co do którego orzeczono przepadek, to kontrola dopuszczalności kasacji powinna uwzględniać także warunki określone w art. 523 § 2 i 3 k.p.k. Niezbędne jest zatem ustalenie kierunku zaskarżenia w odniesieniu do sytuacji procesowej oskarżonego, z dostrzeżeniem korzyści, bądź dolegliwości, które może spowodować dla niego uwzględnienie zarzutów kasacji. To zaś pozwoli stwierdzić, czy kasacja jest dopuszczalna ze względu na kategorię prawomocnego orzeczenia, od którego została złożona.

Wykazano wyżej, że kasacja wniesiona przez Centrum Leasingowe Herbico Sp. z o.o., w razie jej uwzględnienia, zmieniłaby na korzyść sytuację oskarżonych w procesie. Uprawnienie do jej wniesienia podlega ograniczeniu określonemu w art. 523 § 2 k.p.k. i jest nim objęte, gdyż w pra-

womocnym wyroku skazującym orzeczono wobec oskarżonych kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania. Wniesiona kasacja była niedopuszczalna z mocy ustawy i jako taka nie powinna być zostać przyjęta przez prezesa sądu odwoławczego (art. 429 § 1 k.p.k.). W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 531 § 1 k.p.k., orzekł o pozostawieniu kasacji bez rozpoznania.